

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto

10.9.2024

Lakivaliokunta

lav@eduskunta.fi

Asiantuntijalausunto asiassa: HE 69/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Yleistä

Lakivaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa koskien hallituksen esitystä HE 69/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslakia, esitutkintalakia, liikenteen palveluista annettua lakia, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia, poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettua lakia, pakkokeinolakia, rikosrekisterilakia, rikosvahinkolakia ja vankeuslakia. Esityksen mukaan naisen sukuelinten silpominen sekä silpomisen valmistelu säädettäisiin rangaistavaksi erillisin rikoslain säännöksiin. Lisäksi syyteoikeuden vanhentumista koskevia rikoslain säännöksiä muutettaisiin niin, että syyteoikeus ei vanhentuisi, jos kysymyksessä olisi täytetty tappo. Esityksessä ehdotetaan myös rikoslain lapsensurmaa koskevan säännöksen kumoamista tarpeettomana.

Sisäministeriön lausunto asiassa

Sisäministeriö pitää naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomista vakavana ihmisoikeusloukkauksena. Sinällään sukuelinten silpominen on jo suomen rikoslainsäädännössä ollut rangaistavaa rikoslain 21 luvun 6 §:n mukaisesti törkeänä pahoinpitelynä. On kuitenkin huomionarvoista, että nyt puheena oleva kriminalisoiminen ja teot kohdistuvat juuri naisiin ja tyttöihin sekä sukuelinten silpomiseen. Tämä huomioiden erillinen rangaistussääntely viestii voimakkaasti suomen kielteistä kantaa kyseistä perus- ja ihmisoikeuksia loukkaavaa törkeää tekoa vastaan. Rangaistussäännökset selkeyttäisivät nykytilaa kieltämällä kaikenlaiset naisen tai tytön ulkoiseen sukuelimeen

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sisäministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 26
00023 Valtioneuvosto

Kirkkokatu 12
Helsinki

0295 480 171
+358 295 480 171

09 160 44635
+358 9 160 44635

kirjaamo.sm@govsec.fi
www.intermin.fi

kohdistuvat vahingoittamisteot sekä tällaisten tekojen valmistelun, mukaan lukien naisen tai tytön viemisen ulkomaille silpomista varten. Yhtä lailla erillissäätelyn voidaan olettaa selkeyttävän lain soveltamista lainkäyttäjän kannalta. Erityisesti erillisellä säätelyllä selkeytetään rikosprosessiin kytkeytyvien viranomaisten, poliisin, syyttäjien ja tuomioistuinten lainsoveltamista. Säätelyllä turvataan ja edistetään naisten ja tyttöjen oikeuksien toteutumista sekä itsemääräämisoikeutta Suomessa.

On kannatettavaa, että myös naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen valmistelu säädetään rangaistavaksi erillisellä säännöksellä. Valmistelun säätäminen rangaistavaksi voi mahdollisesti ennalta estää varsinaisten tekojen täyttymistä. Esitutkintaviranomaisen näkökulmasta valmisteluluonteisiin rikoksiin liittyy aina jossain määrin näytön hankkimiseen liittyviä ongelmallisuuksia.

Sisäministeriö toteaa, että esitetty tappo -nimikkeen vanhentumisajan poistaminen on kannatettavaa. Perinteisesti vain murha -nimikkeen kohdalla vanhentumisaikaa ei ole käytetty lainkaan. Usein on kuitenkin niin, että teon nimikkeen arvioiminen voi olla henkirikostenkin osalta haastavaa. Kuten esityksessä on esille tuotu, ei murhan ja tapon välinen rajanveto aina ole selvää ja kysymystä on pohdittu myös korkeimmassa oikeudessa. Kyseessä on kuitenkin erittäin vakava rikos, henkirikos, jonka seurauksena uhri kuolee. Rangaistusvastuun toteutumisella on siten erittäin suuri yhteiskunnallinen sekä yksityinen intressi vielä pitkän ajan kuluttua. Nykysääntelyn perusteella on mahdollista, että rikos todetaan oikeudessa tappona vanhentuneeksi, vaikka asia on esitutkinnassa tutkittu ja saatettu syyttäjältä murhana tuomioistuimen arvioitavaksi. Kokemuksesta lisäksi tiedetään, että osa henkirikoksista jää ns. pimeäksi jopa kymmeniksi vuosiksi, ennen kuin asian esitutkinta lähtee uudestaan liikkeelle ja rikos saadaan selvitettyä. Myös tämä huomioiden tapon vanhentumisajan poistaminen vaikuttaa olevan perusteltua.

Sisäministeriö yhtyy hallituksen esityksessä kirjattuun näkemykseen siitä, että tapossa on kyse niin vakavasta rikoksesta, että poikkeuksen tekeminen nykyiseen vanhentumisjärjestelmään on perusteltua. Täytetyn tapon osalta voidaan perustellusti katsoa, ettei rikoksen hyvitystarve vähene ajan saatossa, koska kyse on arvokkaimpaan oikeushyvään kohdistuvasta tahallisuudesta rikoksesta.

Sisäministeriö pitää kannatettavana ehdotuksena sitä, että alle 18-vuotiaaseen henkilöön kohdistuneen naisen sukuelinten silpomisen rikoksen syyteoikeuden vanhentumisaika alkaisi siitä, kun asianomistaja on täyttänyt 18 vuotta. Tällä edistettäisiin kansainvälisten velvoitteiden ja sopimusten täytäntöönpanoa ja turvataan lapsiuhrien asemaa.

Sisäministeriö toteaa, että lapsensurma säännöstä on vuosien saatossa käytetty verrattain vähän. Kuten hallituksen esityksessä on tuotu esille, säännöksen poistamisesta on käyty keskustelua aiemminkin. Perusteluna säännöksen säilyttämiselle on ollut, että rikosnimikkeellä ja teon lievemmillä rangaistavuudella on katsottu olevan olennainen merkitys rikokseen pääsääntöisesti syyllistyneiden hyvin nuorien äitien tulevaisuudelle. Sisäministeriö yhtyy hallituksen esityksessä esitettyihin perusteluihin siitä, miksi lapsensurma säännöstä ei ole perusteltua säilyttää jatkossa. Lapsensurma rikoksena kohdistuu täysin puolustuskyvyttömään lapseen, jonka henkeä ja terveyttä tulisi suojata erityisellä vakavuudella ja vähintään

samoilla yleisillä tahallisia henkirikoksia koskevilla rangaistussäännöksillä kuin varttuneempienkin ihmisten henkeä. Tekijälle synnytyksestä aiheutunut uupumuksen tai ahdistuksen tila, josta johtuen hän surmaa lapsensa, on mahdollista huomioida syyntakeisuusarvioinnissa. Lapsensurmaa vastaavissa tilanteissa lievempi rangaistavuus voi siten edelleen tulla kyseeseen, vaikka tahalliseen henkirikokseen sovellettaisiin yleissäännöksinä tappoa, murhaa ja surmaa.

Muilta osin sisäministeriöllä ei ole lausuttavaa.

Poliisitarkastaja

Arto Hietanen

Jakelu

Eduskunta, Lakivaliokunta

Tiedoksi